

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. VII. De causis dispensandi impedimentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Vnde veluti negativè cessat iudicium?

Respondeo, tunc ex Glossa in C. Omnipotens de Acusat. V. Denuncietur, post annum elapsum diceretur, & erit, quantum est ex hoc capite, occultum, quia, quod probari nequit, presumendum est, non adesse.

Matrimonium an secretè contrahere possint.

33. Magna est controversia. An Matrimonio, quando revalidandum est, debeat adesse præsencia Parochi, & Testium, de qua re ego pluribus, infra Tract. 4. de conf. cap. 4. num. 3. sed hic ejusmodi quæstio locum non habet, quia, quamvis in aliis casibus illa requireretur, hic nequaquam requiritur; siquidem expresse Pontifex concedit, ut secretè possit ejusmodi matrimonium revalidari, & merito, tum quia scandala sic vitantur, tum, quia jam supponitur matrimonium illud in facie Ecclesiæ, hoc est cum dicta Parochi, & Testium assistentia, fuisse celebratum.

34. Quod si eveniat, ut deinde fiat impedimentum publicum, & debeat peti pro foro externo dispensatio juxta dicta n. 23. debeat advocari Parochus cum Testibus, ut nos h. c. dicemus, notatque Trolle, l. 2. §. 4. d. 1. n. 7.

Prolem susceptam, suscipiendamque ex indè legitimam decernendo.

35. Hanc legitimationem valere solum pro foro Conscientiæ certum sit, quia tota potestas Commissarii est pro interno foro dumtaxat. Quare, in foro tantum Conscientiæ poterit sic legitimus promoveri, ut habet Sanch. lib. 8. matr. d. 6. num. 25. ad Ordines Sacros, Beneficiaque Ecclesiastica recipere.

36. An possit ex vi hujus legitimationis succedere in bonis temporalibus, perinde, ac legitimus, quæstio est inter Doctores, mox citandos, quos adisi placet: Illud recole, ex alio capite, nimirum ex vi bonæ fidei, qua saltem alter ex conjugibus Matrimonium contraxit, prolem, de qua agimus, legitimam esse, tum per leges civiles, tum per Canonicas. Vnde tam ex hoc capite poterit succedere in bonis temporalibus. Lege Sanch. l. 8. matr. d. 34. n. 46. aliosque à me citandos, infra lib. 2. de irreg. c. 17. §. 2. n. 2.

CAPVT VI.

Quis possit dispensare ad petendum debitum, si quando conjugibus superveniat dicta affinitas ex copula illicita.

1. **Q**uomodo oriatur hoc impedimentum diximus supra tr. 1. c. 12. §. 3. hic, quoniam illud dispensare potest, erit breviter dicendum.

2. Potest Primò, Episcopus respectu suarum ovium, etiam si aditus facilis sit ad Summum Pontificem, nullaque urgeat peculiaris necessitas, idque saltem ex consuetudine tam legitimè introducta, ut habet Pontius, l. 8. c. 13. n. 9. Sanch. l. 8. matr. d. 12. n. 13. Castrop. de spons. d. 4. p. vlt. §. 1. num. 16. alique quidquid negat Hurtadus d. 26. de spons. n. 8. de marr. Ejus Vicarius non potest, nisi ipsi specialiter ab Episcopo ejusmodi potestas concedatur, quia est regula generalis apud Merollam, t. 3. d. 7. de Iurisdict. Vic. c. 6. a n. 128. aliosque ab ipso citatos, Vicarium ex generali commissione Vicariatus, non posse ea dispensare, quæ sunt voluntariæ Iurisdictionis, sed solum, quæ sunt Iurisdictionis necessariæ, at dispensare, est actus Iurisdictionis voluntariæ, ut omnes apud eundem docent.

3. Potest Secundo, Commissarius Bullæ Cruc. sic enim habet Bulla:

Item Commissario datur facultas dispensandi in simili Affinitatis impedimento super debiti exactione in eodem foro conscientia tantum.

4. Rodriguez, & Villalobos apud Bard. de Bull. p. 3. tr. 3. cap. 5. n. 2. extendunt hanc facultatem Commissarii, ut possit dispensare ad petendum debitum conjugum, cur id interdicitur ratione cognationis spiritualis, contractæ, cum altera conjugum. Sed minus eos refellit Sanchez l. 8. matr. d. 15. num. 13. Trull. apud Bard. & ipse Bard. l. c. alique, quia Commissarius concedit dispensationem ad petendum debitum, quod impedimentum supervenit ex Affinitate orta ex cognatione spirituali nullo modo dicitur esse illicita; at cognatio spiritualis nullo modo dicitur Affinitas. Quare à diversis non potest fieri illatio, ut que dicas, concessio majori, intelligitur concessio minus, id enim verum habet, quando minus continetur in majori, non verò, quando est diversum.

5. Religiosi privilegiati, quales sunt, qui committunt cum nostris Privilegiis, possunt in petendo ad Affinitatis supervenientis dispensare ad petendum debitum post ablata vivæ vocis oracula, quia hoc Privilegium habetur per Bullam, ut fuscè probat Thomas Hurtadus, 2. mor. q. tr. 11. cap. 1. a n. 1193. & G. Hurt. de marrim. diff. 2. n. 8. Lotth. tr. 1. Res. quæst. 1. ar. 5. d. 1. Tract. 8. Resol. 16. ubi, an extra confessionem dicens de dispensatione ad petendum debitum, qui cum Voto simplici Castitatis Matrimonium contrahit?

6. Duo adverte. Primo, pro nostris requiritur communicationem hujus Privilegii concedat Pater Generalis, vel Provincialis; ita enim id restituit nobis noster Gener.

7. Secundo, Dispensationem hanc posteriorem ad petendum debitum ab eo, qui cum dicto Voto huius Matrimonium non posse dispensari à Commissario Crucis, quia hoc ipsi nullibi conceditur.

8. Quæres. Potestne Episcopus? Respondeo, negat G. Hurt. l. c. n. 9. quia id esset (inquit) dispensatio in toto castitatis, quoad aliquem actum, ad quem non tendit Episcopi potestas, quia Votum Castitatis est huiusmodi Pontifici reservatum. Sed profecto affirmandum puto; idque saltem ex consuetudine, ut dicit L. de Decal. cap. 16 §. 4. n. 43. (quem locum recedere, notat inutile, quia ad rem multa) idemque docet metuo C. de spons. d. 4. p. vlt. §. 1. n. 17.

CAPVT VII.

De causis dispensandi in impedimento Matrimonij.

§. I. Præmittuntur aliqua de his causis in votis.

1. **A**d Dispensationem quamcumque requiritur ratio rationabilem, & proportionatam, large dicitur cum Sanchez, l. 8. matr. d. 18. & Castrop. l. mor. citatis aliisque, qua deficiente, dispensatio ab inferiori Superiore facta, illicita est, & nulla, sed ut vult Castrop. l. tr. 3. d. 6. p. 8. §. 1. alios citans, valida; licet illicita fiat (ut etiam si à te petatur) à Superiore, vel ab inferiore in propria lege.

2. Et quidem Cætanus, alique apud Sanch. mor. citatum peccare mortaliter ait Superiorem, si sine causa dispenfer in sua, vel prædecessoris lege, nisi pariter materia exculset, sed tamen regulariter solum veniale peccare, tum Superiorem, tum subditum sine causa ex petentem tenent alii, sentitque Sanch. l. 8. d. 8. n. 7. Dian. p. 1. tr. 10. de legib. ref. 32. & ref. 33. & Lamy l. tr. 3. resol. 6. & sequent. Valent. Suarez, aliqueque opinantur, qui addit, ea jam obtemperanti, ne peccatum veniale esset; excipe, nisi ad sit scandalum, & grave damnum aliorum, quale esset, ait Sanchez, l. c. alios minus gravari, ex eo, quod alii absque causa, lege solvendi debita liberarentur.

3. Nota tria. Primo, nisi expresse dispensetur dicat, de sine causa dispensare, semper intelligitur dispensare cum

causa, quia non possumus presumere, nisi clare constet, peccatum alterius.

4. Secundò. Qui potens dispensare in lege Superioris, dispensat prudenter, puta cum morali præcognitione causæ, & circumstantiarum, putans bona fide, se habere causam dispensandi, cum tamen causa non adit, valde concedit dispensationem ex Sanch. lib. 8. *mar. d. 17. p. 11. Azor. Ioan. Sanch. Suar. Rebell. II. mor. citandis*, quæque tunc enim credendum est ad tollendos scrupulos ratam fieri à Superiore dispensationem, sed invalidam hanc dispensationem, docet esse Castrop. l. 6. §. 2. *num. 5. Ponr. Bonac. Baldell. II. mor. citandis*, alique, quia bona fides excusat à peccato, sed non dat actui valorem. Veraque sententia mihi probabilis apparet.

5. Tertiò. Si Pontifex committat. Episcopo, v. g. ut dispense præcognitione causæ, Episcopus vero sine eadem causæ præcognitione, atque adeo imprudenter dispense, cum tamen in rei veritate adit causa sufficiens ad validam eam dispensationem esse, contendit Pontifex lib. 8. *cap. 14. n. 8. Bonac. quest. 2. de legibus p. 3. num. 8. Baldell. lib. 5. d. 5. n. 4. Castrop. loc. c. 2. n. 5. quia*, si causa cognita non est, movere dispensationem non potest: & sic dispensatio effectus facta ab Inferiore sine causa, atque adeo nulliter. At Sanch. lib. 8. *de matrim. d. 34. a. num. 2. Suar. de legibus lib. 6. cap. 19. Ioan. Sanchez d. 54. num. 39. Rebell. lib. 3. quest. 5. n. 12. distinguit*; si episcopus (aut) commisso sic habeat: *Dispenses si preces veritate nitantur*, valde erit valde probabiliter in foro. Conscientiæ dispensatio, quia iam adest re vera causa, ut supponimus, quamvis in foro externo, si causa notoria non esset, iudicetur nulla. Si vero commissio sic, vel simili modo se habeat: *Si per diligentem examinationem inveneris præcognitionem nulli, invalida erit dispensatio*, quia tunc illa præcognitio causæ requiritur, ut forma necessaria ad dispensationis valorem. Sanè, nec Pontifex, nec Sanchez improbabilitatis diminui audeo. His præmissis accedamus propius ad nostram questionem.

§. II. De causis in particulari dispensandi in impedimen-

tiis Matrimonii.

1. A. Sex edæci huiusmodi causæ solent, ut est A. Pyrrhum Coar. in *praxi lib. 7. cap. 2. & Barb. in Tractat. l. 2. cap. 5. Sanchez lib. 8. d. 19. Diabam p. 8. trati. p. 93. ad angustiam loci, ad Paupertatem, vel incompetentiam datis, ad grave periculum litis vel inimicitie ad ratem excedentem fœminæ, ad conservati-*

onem familie illustis, quo reducitur merita in Eccle-

siam personæ petentis dispensationem, ad infamiam fœ-

minæ periculum, vel gravis scandali timorem, ad lar-

gem elemosynam, Nonnihil explicationis addamus

angustia loci.

1. Si mulier in loco, in quo habitat, ob ejus angustiam

rum sibi non consanguineum, vel affinem paris condi-

tionis, cui possit nubere, non inveniat, est sufficiens

causa, ob quam Pontifex dispense, ut dicta mulier nubat

cum consanguineo, vel Affine.

3. Notanda autem hic sunt quinque. Primò. Ad ver-

ificandam hanc causam, satis est, si consideretur pro-

prium oppidum, ubi mulier degit, quia molestum est

mulieri relinquendo suos, nuptias extra suum oppidum,

etiam in loco vicino, conquirere. Suburbia tamen, nisi

forte per unum circiter milliare distent, non essent ex-

tra propriam Civitatem, ut notavit Conradus *loc. cit.*

cap. 5. num. 42.

4. Secundò, in numerosa Civitate difficile est, non

invenire parem, qui non sit coniunctus cum muliere,

facile in minus frequenti oppido, nam propterea addi-

tur aliquando in Brevis dispensationis (*modo ejusmodi ap-*

aliquando, etiam in loco frequenti par mulieris, qui

coniunctus non sit, nequaquam inveniri.

5. Tertiò. Ut expendatur, an in aliquo loco invenia-

tur vir non coniunctus partis conditionis cum fœmina,

expendenda prudenter sunt qualitates, & conditiones

personarum. Nam primò, debent semper excludi coniu-

gati, Religiosi, ordinati in Sacris, hi enim utpote impe-

di, non possunt cadere in considerationem Nuptiarum.

Secundò excludendi item sunt moraliter inepti, ut sunt

aliqui intractabilis ingenii, perditorum morum, &c.

Tertiò, non est item habenda ratio illorum, qui valde

impares sunt fœminæ, ut qui sunt valde pauperes respec-

tu facultatum Mulieris, vel qui sunt valde exigui, vel

profectu ætatis respectu ipsiusdem. Nota illud (valde.)

6. Quarta. Si, omnibus his expensis, solum invenia-

tur unus, aut alter partis conditionis, adhuc persistet

causa hæc, nam non est restringenda mulier ad unum,

vel alterum, respectu cuius fœræ fœmina antipathiam

habet naturalem, & rectè Sanch. *loc. c. n. 14. notat* hanc

causam non esse strictè, sed morali modo verificandam,

facile esse, si communiter in eo loco non inveniat

vir partis conditionis, &c.

7. Quintò. Si petatur dispensatio in gradibus pro-

pinquioribus, puta in secundo vel tertio gradu ab eodem

stipite, non solet aliquando, esse sufficiens hæc sola cau-

sa ab dicta angustia loci, nam propterea requiritur alia

causa, qualis esset illa, ut si extra dictum locum nubere

cogeretur. Dos quam mulier habet, insufficientis esset, ad

nubendum pari. Et quidem universale est, secundum G.

Hart. d. 26. *mar. diff. 3. n. 13. & apud Dian. p. 8. r. 3. ref.*

93. *V. Adverte etiam*, ut, quando una causa non sufficit,

plures vnitæ sufficiant.

Dixi (*non solet aliquando*) nam ceterum quilibet

Pontifex styrum observat, quem mavult.

Paupertas, vel Incompetentia dotis.

8. Si mulier dote careat, vel careat congruenti cum

quajuxta ipsius conditionem possit virum non conjun-

ctum paris conditionis invenire, est causa ad dispensan-

dum sufficiens.

9. Notanda autem sunt tria. Primò, si fœmina habeat

parentes divites, qui cogi possunt ad eam dotandam, ea

non dicitur carere dote. At, si solum habeat alios etiam

fratres, qui ad ipsam dotandam cogi non possunt, vel, si

habeat solum spem, immo, & ius ad aliqua bona sibi ab

intestato forte proventura, carere dicitur dote: Ita San-

chez lib. 8. *mar. d. 19. n. 27. & Averl. quest. 9. mar. sect. 4.*

dispensatio concessa ex causa paupertatis, vel incompetencie dotis, quia, si acceptavit ea bona, etiam per unicum momentum, dives dicitur, secus quolibet distissima potest pretendere dispensationem ob paupertatem per similem renunciationem suarum divitiarum, quod nimis alienum est à mente Pontificis dispensantis ob causam paupertatis.

23. Hoc intelligit Aversa l. c. quando scemina, consultò renunciat, ut deinde iam pauper effecta, dispensationem petat. Putat enim, si qua mulier bona fide resundat sua bona alicui ob alios fines, & deinde per novum consilium, velit nubere, careatque dote, tunc posse petere dispensationem ob causam inopie, quia sine fraude, sine dolo, verè pauper de præsentibus est. Hoc & cum modo allato vestitum satis probabile esse, puto.

24. Verum, si eadem mulier non acceptavit illam successionem, vel illud legatum, donationemve, ait nihilominus idem Aversa, & Sanchez l. c. eam esse pauperem, quia in nullo momento sibi ea bona acquisivit; quare poterit proferre Pontifici pro causa dispensationis suam paupertatem, & valida erit concessio dispensationis, & ejus executio, quia verè pauper est, nec in ullo momento fuit dives, etiam si non acceptaverit ob finem obtinendi dispensationem.

25. Mihi non placet hæc sententia, quia licet physice hæc sit pauper, humano, & morali modo reputanda est dives: qui enim facile divitias acquirere potest, pauper in civilibus commerciis non dicitur.

Addit Ocagavia apud Dianam p. 8. tr. 3. res. 44. hanc Sanchez doctrinam reiiciens, sic facilem aperiri viam ad sæpius contrahenda Matrimonia cum coniunctis, quod vitare intendit Ecclesia. Ego denique, nunquam credidero, Pontificis mentem esse, ut huic nolenti (ut nubat coniuncto) acceptare divitias, quæ fuerunt in promptu, concedatur dispensatio ob paupertatem, quam paupertatem, tam facile à se depellere per acceptationem poterat.

26. Secundò. Si puella competente quidem dote, iuxta suum statum, gaudet, sed quia est, v. g. deformis, vel provecioris ætatis, vel aliquo crimine infamata, illa dos non existimatur sufficiens ad inveniendum virum suæ conditionis parem, dicitur ex Sanch. l. 8. matr. d. 19. num. 29. verè pauper, & sine dote. Unde, si Pontifici exponatur ea esse sine dote, & sic concedatur dispensatio, validè (ait Sanchez) concedetur. Mihi, occurrente nudius tertius hoc casu, visa fuit invalida dispensatio, tum ex aliis rationibus (quas afferemus infra in proprio loco cap. 10. §. 3. à num. 3.) tum ex eo, quia (ut infra item dicemus) Princeps, ut validè concedat, gratiam, debet scire diversitatem, & quantitatem ejusdem gratiæ, quam concedit: longe diversa est gratia dispensationis concessæ competentem dotem habenti, quam habenti nullam.

27. Tertio. Si Mulieri competentem dotem habenti velit consanguineus valde dictam dotem angere, si ei à Pontifice illius mulieris Nuptiæ concedantur, certè non propterea hæc esset causa sufficiens, quia Pontifex pro causa non vult lucrum acquirendum à muliere, sed solum paupertatem.

28. Quarto. Pro gradibus propinquioribus requiritur major causa, nec solet esse satis sola mulieribus paupertas; nam propterea tunc solet addi illa causa, nempe consanguineum, seu affinem promittere puellæ ipsius dotis augmentum. Quali autem modo hæc promissio expedienda sit, explicant Sanch. lib. 8. de matr. disp. 35. n. 6. & Conrad. lib. 7. praxi c. 2. à n. 38.

29. Quinto denique adverte, has esse diversas causas, *Mulierem esse indotatam*, hoc est verè pauperem, quia est sine omni dote, quo pacto datur dispensatio in forma pauperum, & non imponitur solutio expensarum, & *Mulierem carere doto competente*, quo pacto saltem aliqua imponitur, ut rectè notat Conradus l. 7. c. 2. à n. 21. Quare, si proposuisti Pontifici priorem causam ex his, dispensatio est invalida, si solum verificetur

posterior, & tunc, ut sit valida, erit impetrandum à dem Pontifice alia gratia, quam vocamus *restitutio*, ut notat ibidem Conradus.

Litis, vel Inimicitia sedatio.

20. Si sit periculum litis circa dotem scemina rationabili timore, ne ea indotata, vel sine competenti dote remaneat, vel, si sit periculum litis circa fructum plurium bonorum, ad quæ ius habet mulier, si sufficiens causa, ut nubat cum coniuncto, si sibi assumat, vel, si eo matrimonio dictæ lites remaneant. Neque enim hoc posterius est solum tempus lucri, quod modo n. 6. exclusimus à causis movendis Pontificem, sed est amissio bonorum, ad quæ mulier habet, & cessatio molestiarum litigandi, quæ muliebris fragilitas nequit.

21. Similis item causa sufficiens esset, si per ejusdem matrimonium graves inimicitie sedarentur.

Ætas excedens.

22. Si scemina excedat vigesimum quartum annum, nec invenire potuit, ob quamcunque rationem virum, cum tamen interim ipsa nubere voluisset, sufficiens causa? Cum enim periculum sit, ut hæc nupta remaneat, Pia Mater Ecclesiæ hanc, ut causam sufficientem consuevit admittere, quo possit nubere coniuncto, præsertim in gradibus remotioribus.

Illustris Familia conservatio, & merita Ecclesiæ, & Ecclesiæ.

23. Hæc, sufficiens etiam causa sunt bonorum, & utile est Ecclesiæ, ut in ipsa conservetur Familia Illustris, & item ii, qui singularem obsequio præstare remuneratione non careant.

Infamia periculum, & scandala.

24. Si per dispensationem contrahendi matrimonium cum coniuncto, cesset periculum, quod forte puella scemina, ne remaneat diffamata, vel cesset gravitas dala, sufficiens erit causa. Diffamata remanet, si fuisset cognita à consanguineo, vel affini, vel aliquo frequenti conversatione orta fuisset copulæ sollicitudo, hæc posterior minor sit causa, & cum aliquo alio regulariter coniungenda. Scandala sequerentur, si probabiliter peccatorum periculum adesset, ut, si præterea & mulier non possent, unde esset incontinentie periculum, vel timor esset, ne perseveraret in concubitu, & c. Vide Sanchez l. 8. d. 19. n. 10.

Larga Eleemosyna.

25. Summus Pontifex aliquando dispensat in impedimentis, de quibus loquimur, solum ex eo, quod datur largæ eleemosynæ, quam ipse Pontifex operibus piis, & tunc dicitur dispensatio concessa nulla causa. Intelligitur nulla causa intrinsece pertinet ad Matrimonium, nam ceterum iam adest causa canonica, nempe ipsa eleemosyna.

26. Quoniam verò id solet concedi de divitiarum liberalitate præditis, nota, Tridentinum sess. 24. c. 1. de matr. velle, ne concedatur dispensatio in secundo gradu consanguinitatis, vel Affinitatis ex copulæ licita, nisi Coniuncti, d. 33. n. 44. nisi magnis Principibus. Nomen autem Principis Sanchez l. 8. d. 19. n. 2. potat comprehendere omnes Titulos, Henriq. l. 1. c. 3. n. 6. & 9. comprehendit omnes personas opulentas, vel præcipuas, ita præsumptante rigorem Tridentini.

27. Nota item per hanc occasionem, esse nobilitatem verificari, si nobilitas sit ex parte Patris. Ita Sanchez l. 8. n. 6. non verò ex parte Matris solum esse ex principibus verificari, si sit valde secundum Sanchez l. 8. de matr. d. 35. n. 25. potens, & dives. Esse denique ex Magnatibus, quæ ratione verificetur, vide Sanchez l. 7. de matr. disp. l. 7. c. 2. à n. 15. Præterea idem Sanchez. *Idem* explicat quantum differat, si in Brevi Dispensationis dicatur

Qui ut asseris, nobilis existis: ab illo: Qui, ut asseritur, nobilis existis: Vide etiam infra cap. 12. §. 5. num. 3. Nota denique, esse ex honestis familiis, verificari, si familia nullo turpitudinis vitio laboret & sic videtur Conrado, in praxi l. 7. c. 2. n. 118. posse servari.

CAPUT VIII.

Quandonam Dispensatio est subreptitia, atque adeo invalida?

Si in libello, quo Oratores, idest Dispensandi rogant Pontificem, ut dispensent in aliquo impedimento (idem die in petitione cuiuscunque gratiae à quocunque Principe, &c.) sive data opera, sive per errorem taceatur aliquid, quod erat exprimendum, vel proponatur aliquid quod non ita se habet, sicuti proponitur, gratia, seu dispensatio sic concessa dicitur subreptitia, seu quod pro nobis idem est, obreptitia. Ita Sanch. lib. 8. mar. d. 2. n. 2. Moneta de commut. ult. voluntatum cap. 6. illa dicitur taciurnitas veri, haec falsitatis expressio, utraque nullam reddens, ipso facto, iuxta mox dicenda, dispensationem, seu gratiam. Gratiam, inquam, nam, ut Rescripta Iustitiae vitio subreptionis infecta nulla sint, debet praecedere exceptio partis. Cuius diversitatis rationem affert, explicatque rectè Sanch. l. c. n. 3.

2. Ut autem explicetur, quandonam hoc vitium subreptionis adfit? praemitte, causam, ob quam moveatur Pontifex, seu Princeps ad aliquam gratiam concedendam, vel esse finalem, vel esse impulsivam.

3. Finalis, quae etiam dicitur motiva in casu nostro est illa, quae non existente, non concederetur gratia, vel concederetur cum aliqua moderatione. (In aliis materiis lege Tiraquel. in rasil. Causa cessante: quando enim gratia cum aliqua moderatione conceditur, iam absolute non conceditur ea, quae petitur. Ita Filiuc. rasil. 10. p. 2. c. 10. n. 324.)

4. Impulsiva est illa, quae non existente, concederetur quidem gratia, ut habet Sanch. l. c. d. num. 8. Suar. de Voto l. 6. d. 27. n. 11. & quidem sine limitatione, sed non tam facile, tam promptè, tam citò.

Hic ita explicatis, Regula Generalis est, ut, Si surreptio sit circa causam finalem, hoc est, si Princeps motus fuit ad concedendam talem, vel tantam gratiam ex ea causa, quae verè non existit, gratia sit nulla: Si vero sit circa causam impulsivam, hoc est, si Princeps ex ea causa, quae verè non existit, motus solum fuit ad facile, vel cito dandam, valida sit gratia.

5. Adverte tria. Primò, hic locutionem esse de veritate, & falsitate pertinentibus ad gratiam; si enim ad gratiam per se non pertineant, nec connexionem cum gratia, quae petitur, habeant, illam non variant. Exempla duo solent afferi.

Aliquis Clericus malis imbutus moribus petit Beneficium Ecclesiasticum ab Episcopo, tacens ejusmodi suos improbos mores, & forè Concubinatum quæ si scivisset Episcopus, Beneficium ipsi non contulisset; contulit tamen, & profecto validè. Rursus: Quidam verè pauper postulat à te stipem, cum sit homo improbus, & forè haereticus; hæc tamen ipse nequaquam patefacit, eleemosynamque à te recipit, validè recipit, quamvis, si tu novisses eum, esse haereticum, omnino repulisses. Ratio autem horum est, quia, tum illius Clerici, tum hujus pauperis delicta & mores per se non pertinent ad Beneficii, vel eleemosynæ concessionem; collatio enim Beneficii solum per se respicit habilitatem, eleemosyna indigentiam personæ. Simile quid igitur in casu nostro.

6. Secundò, quando ius requirit, ut in concessione alicuius gratiae exprimat aliquam rei circumstantiam, vel qualitas, hæc profecto, si non exprimat, etiam si levis momenti sit, subreptitiam facit, atque adeo nullam gratiam. Ita colligunt Doctores, ut Sanch. lib. 8. marim. d. 12.

Pars I. 11.

num. 12. Castrop. t. 1. rasil. 3. d. cap. 16. §. 4. num. 5. sine, ex Sacro Textu, C. Si motu proprio De prabendis in sexto. in quo pronuntiatur subreptitia concessio Beneficii, quia impetrans tacuit, se habere Beneficium exiguum, quamvis, si Pontifex id scivisset, cum eadem fere facilitare illud aliud concessisset. Sed, quia id erat explicandum ex iure, nunquam re ipsa Pontifex concedere, sine illa expressione praesumitur.

7. Tertiò, si silentium alicuius veritatis sit solum causa impulsiva concedendi gratiam, non obstat validitati, quando bona fide illa veritas taceatur, ut omnes docemus. At nec obstat, quando mala fide, hoc est, quando eadem solum impulsiva taceatur consulto, ad evitandam difficultatem concessionis à Principe impetrandæ, docet Sanch. l. c. n. 74.

Hæc breviter de his universaliter dicta sufficiant; nam, quæ in particulari iam dicentur in nostra materia Dispensationum Matrimonialium, sive de Taciurnitate veri, sive de Expressione falsi, rem totam clarius explicabunt.

CAPUT IX.

Taciurnitas veri, quandonam in particulari vitiat Dispensationem?

Nullo expeditiori modo huic titulo fieri satis potest, quam ea percurrendo, de quibus in nostra re solet esse dubitatio; quod iam aggredior sigillatim.

§. I. Quando taceatur repulsa, aliàs data.

Titius rogavit Pontificem, ut dignaretur, concedere dispensationem, qua possit ducere, v. g. conjugineam. Pontifex abnuvit, repulitque Oratorem. Iam, si rursus vellet Titius rogare Pontificem, opusne habet huiusmodi repulsam exponere, immo, & repulsas si pluries citavit, & repulsus pluries fuit, ne Dispensatio forte concedenda, sit subreptitia?

Respondeo, nequaquam, secundum Suar. de leg. l. 2. c. 22. Sanch. l. 8. mar. d. 22. n. 14. Castrop. t. 1. r. 3. d. 6. p. 16. §. 4. n. 1. Dian. p. 8. c. 13. resol. 54. alios citans: id opus esse, quia, qui dictas repulsas tacet, neque contra jus vllum facit, neque contra stylum Curiae, & ex alia parte jam tota, integraque causa Pontifici aperitur, ut suppono, quam solum respicit Pontifex, nihil laborando de data repulsa. Idem dic de aliis Principibus, ad quos pertinet gratias concedere, idque etiam, si nova causa non superaddatur, quicquid dicat Menoc. apud Sanch. l. c. Neque enim verum est, quod ipse assumit, nempe Pontificem, si recordaretur repulse gratiam non concessurum, non, inquam, verum est, quin immo praesumendum est, concessurum facilius ex multiplicatione precum, quibus majus Oratoris desiderium, & forè major necessitas indicatur.

3. Quid si Superior, v. g. Pontifex negavit gratiam? Possumus tacendo repulsam Superioris, exposcere eandem ab Inferiore, v. g. ab Episcopo in iis casibus, quibus potest, & Inferior?

Respondeo, Potes, testibus Suar. & Castrop. l. c. quia militat eadem ratio num. praeced. dicta. Scio id negari à Sanch. l. c. d. 14. n. 5. quia (inquit) Superior per illam repulsam tollit potestatem ab Inferiore, quoad eandem gratiam: scio, inquam, hoc, sed certè id gratis videtur dictum.

4. Multo magis Inferior poterit dispensare (sanè ex causa) in iis, quæ ipse potest, licet sciat Superiorem non solere, nec velle in illis dispensare id, quod idem Sanch. negare non potuit, quia multo minus praesumitur Superior in iis ab Inferiore potestatem tollere.

5. Quod dictum est, extende (ut id hac occasione scias) ad ceteros Superiores Regulares: neque enim ex eo, quod licetiam mihi Religioso alter Superior, sive æqua-

O 2 lis,